

potegne pevec lok pri vsakem verzu petkrat semintja. Zanimivo je tudi, kako pevci izgovarjajo samoglasnike na koncu vrstic: nekateri jih srčejo, požirajo ali samo krajšajo in bolj motno izgovarjajo, drugi pa jih posebno poudarjajo in naglašajo; zelo pogosto se sliši kratek odmor med zadnjim in predzadnjim zlogom, predzadnji samoglasnik je potem zategnjen in naglašen. Zgledi za to se nahajajo v fonografičnih posnetkih. Iz teh je tudi mogoče dokazati, da pevec prenese včasih zadnji zlog v naslednjo vrstico, n. pr.:

Nije Lika, ko je prije bi-
la —

Vse te posebnosti in silno hitro predavanje je vzrok, da morejo le domačini pesmi prav umevati.

Muslimski pevci se držijo starih pesmi, v katerih se opevajo stari junaki. Te narodne pesmi zelo pretiravajo in zato gre glas o njih, da dosti ali napol lažejo; pevci zato nočejo peti novejših pesmi, ker gledé novejših časov ni lahko tako »lagati«. Tudi katoliške pesmi opevajo večinoma stara junaštva. Vzete so iz Kačičevega »Razgovora« (pesmarice) in iz bosenskih zbirk narodnih pesmi frančiškanov Martića in Jukića. Katoliški pevci posebno radi pojejo pesem o osvobojenju Dunaja od Turkov po Kačičevi pesnitvi. — Pravoslavni pevci ne pojejo toliko starih pesmi o carju Lazarju, Milošu Obiliću in Vuku Brankoviću, kakor o novejših in najnovejših bojih Črnogorcev s Turki; in te pesmi so vzete iz pesnitev Petra Petrovića Njeguša in še celo iz onih kralja Nikita I., posebno pa iz zbirke »Osveta Kosovska«, ki jih je pel in napisal Maksim Šobajić in so izšle v Belgradu (296 str.). Razen teh se pa pojejo tudi pesmi o rusko-japonski vojski in seveda tudi o zadnji balkanski vojski. Prof. Murko je prišel do zanimivega zaključka, da je epska narodna pesem tam, kjer najbolj cvete, literarnega izvora, da je vzeta iz tiskanih virov. Neki pravoslavni pevec se je kar splošno izrazil v tem smislu z besedami: »Najprije se štampa, a onda primaju pjevači.« Kot vir se naravnost navajajo tudi zbirke Vuka Karadžića in Vuka Vrčevića. Še danes je mogoče videti prepise narodnih pesmi v celih knjigah. Mnogo pesmi se je razširilo med narod po redovni in svetni duhovščini, katoliški in pravoslavni. Frančiškani so brali ljudem, kadar so jih obiskavali po njih selih, narodne pesmi in enako so delali tudi pravoslavni popi. Že leta 1904. se je izrazil nasproti prof. Murku arhimandrit Ilarion Ruvarac v samostanu Gergeteg v Srijemu gledé narodnih pesmi: »Ja mislim, to je sve od nas pošlo.« In Murko dostavlja: »Gotovo! Mnogo srbskih narodnih pesmi se je razširilo med narod po redovni in svetni duhovščini in mnogo jih je tudi v teh krogih nastalo. V Hercegovini goji dandanes narodno pesem zlasti svetna duhovščina.«

Največjo pozornost je posvetil prof. Murko vprašanju, če in kako še tudi dandanes nastajajo narodne pesmi. Da se to godi še sedaj, dokazuje celo vrsta zanimivih izrazov za zlaganje pesmi, ki jih prof. Murko navaja, in sam je spoznal nekaj zlagateljev narodnih pesmi. Nove pesmi spevajo pastirji in pastirice. Tudi muslimske žene in deklice zlagajo junaške pesmi. V 18. stoletju so tudi v Dalmaciji opevale deklice junaške boje s Turki. Isto se trdi tudi o pravoslavni deklicah. Vsaka pesem pa mora resnico poročati, drugače ni nič

vredna. Novejše pesmi o večjih bojih morejo le izobraženi ljudje spesniti, »naučenjaci, što škole svršili«. Neki pevec se je izrazil, da je zato »treba študirati 20 godina . . . 15 gimnazija«. Šobajić je bil tudi študiran človek, ki je pesmi deloma sam zlagal, deloma si jih dal diktirati in jih je potem uredil in izdal. Literarnega postanka so tudi pri katoličanih pesmi o okupaciji Bosne in Hercegovine. Dandanes se opevajo celo deželnozborske volitve, potovanje izseljencev v Ameriko, cesarjev obisk, vojaški nabori; prof. Murko je našel še celo pesmi o mobilizaciji l. 1912/13. Zanimivo bo raziskavati, ko bo končana sedanja borba narodov, se bodo li našli pevci, ki bodo opevali junaške čine sedanjih dni.

Prof. Murko je nameraval o počitnicah leta 1914. nadaljevati svoje študije v vzhodni in jugovzhodni Bosni in v sandžaku Novem pazarju, toda izbruhnila je svetovna vojska in je moral opustiti svojo namero. Dal Bog, da bi veleučeni gospod profesor mogel kmalu svoj načrt izvršiti in nas še večkrat razveseliti s tako veleznimivimi poročili, kakor je letošnje! *Fr. Rebol.*

»Hrvatska Prosvjeta.« Pred menoj leži pet zadnjih številk lanskega letnika v skupnem zvezku. Bodi mi dovoji, da spoznam smoter in cilj in izrazim mnenje. Mlada simpatična generacija, ki se je zbirala najprej okrog »Luči« in »Našega kola«, bi bila gotovo dosegla še lepših uspehov, da ni vojne, ki bo pustila sicer v umetnosti tudi svoje dobre posledice, a je njena hipna škoda zelo občutna. Generacija je dosegla, kar je mogla, in to je dosti. Prvi pogled na zunanjo obliko lista in v notranjost nas spomni na »Dom in Svet«. Kako lep in razveseljiv je nastop in kosanje mladih sil! — Vendar so tudi razlike. Kar je pri Hrvatih mnogo vredno, je to, da imajo naroden cilj na dlani, in dasi ga zasledujejo v raznih oblikah, jim je skoraj glavni smoter; obenem je tesno združen z religiozno mislijo. To je njih velika idejna vrednota, četudi ni brez razkovanosti. Naša nacionalnost ni tako glasna, patetična. Jaz se n. pr. ne morem iznebiti misli, da sem najprej človek, če ne samo človek, in mi je cve-toča češnja ali obvdovela žena na Kitajskem bližja nego »narodnost« v časnikarskem pomenu besede. Malo simpatičen mi je v poeziji državni patriotizem; lepo se poda v dnevnikih in na ulici, a v pesmi je samo beseda. Besed je vse preveč. Kako je v resnici težko moderno čutiti, moderno misliti in pisati! Misel na nekaj novega mora biti strašna le strahopetnim ljudem. Patos je klepetulja. Bojmo se vsega, samo ne srca in misli! Kjer ima stati slab izraz ali laž, naj stoje rajše tri črtice ali pike. Hodimo pred dobo in ne za njo! Večina slik je dobrih in le zaradi slabega papirja se niso reprodukcije posebno posrečile. V tem, da se je otrešel »časovnih zahtev«, se vidi listovo stremljenje po lepem. Izmed predolgih kritik je kritika o knjigah, kot n. pr. »U plamenu i krvi«, še posebno predolga in nepotrebna. V nasprotju s kritikovim mnenjem bi dejal o tej knjigi samo: »Ta funtroman sem bral le toliko, da sem spoznal, da je funtroman boljše vrste.« Čemu kvariti okus? Škoda besed! Sicer je list vreden gorkih simpatij. Naj bi se po vojni, ko bomo zapisavali, kar danes čutimo, in pričeli tvoriti novo dobo, naša vez sorodstva v korist lepoti stesnila še bolj in se izločilo vse, kar je v napotje. »Hrvatska Prosvjeta« naj postane mejnik v hrvatski književnosti. *France Bevk.*